

NAMESTO UVODA NEKAM NA SREDINO

Živel in doživel sem (skoraj) vse	15
Prekletstvo zamolčane resnice	17
Zamujen vzpon industrije in ostalih dejavnosti	21
Birokrat, tehokrat, koruptivnež ali samo buldožer?	22
Sodni izvedenec je dobil nalogo, naj poišče dlako v jajcu!	24
Skrbno razredčen arhiv!? Idrija brez sindikalne zgodovine!	26
Nobenega obsojanja, nobenih zamer zaradi zamolčane krivice!	27
Kriv?! Dve leti zapora!	31

OBČINA IDRİJA – OD NARODNO OSVOBODILNIH ODBOROV

DO SVETA OBČINE - 1945–2020

Povojno vzpostavljanje občin in vodstev 1945–1958	40
Stabilnejša upravno samoupravna občina 1958–1994	43
Po županih torej predsedniki in spet župani. So bili res vsi nepomembni?	49
Vsi predsedniki občinskih ljudskih odborov in skupščin občine	50
Vsi predsedniki izvršnih svetov	53
Vsi župani zmanjšane občine Idrija	54
Nepreseženi župan Lado Božič	56
Med Božičevim županovanjem je realka zaživela kot gimnazija	59
Z Božičem so bili občani informirani in na tekočem	62
Nepreseženi vizionar	63
V čast mi je bilo sodelovati z Božičem	65

MOJE TRI DRŽAVE, A ENA SAMA IDRİJA 1929–1945

Dobro jutro, Brusovše, dober dan, Idrija!	68
Delovno, a tudi glasbeno otroštvo	72
Osovražena, a vendarle koristna tujščina	73
Prve ne pozabiš nikoli	75
Domobrancem sem pobegnil v svobodo	77

KMET, PROSTOVOLJEC, RUDAR IN KONČNO ŠOLA 1945–1954

Ko v rudniku dela za mene ni bilo	79
Prva izobrazba: ključavničar, klepar!	82
Udarništvo in moje prvo morje	87
Srednja šola, prvi upor in stavka	87
K ministru Francu Leskošku – Luki	89
V oficirsko šolo, v Rajlovac	89

POLITIČNA ANTIKARIERA

Duh časa ni bil na moji stani	95
Za politiko sočasno prebohoten in preskromen plačni sistem	97
Vihar v kozarcu vode	97
Moja »bogata« politična kariera	101
Vzoren komunist, a ne dolgo!	103
Prvič kriv in obsojen v svojem komiteju	109
Odpustiti bi moral sodelavca in novačiti delavce v partijo	111
V Idriji bolj komunistični od komunističnih vrhov	113
Nazaj oziroma naprej v politiko	114

IDRIJA ALI KO SE ŽIVLJENJE NI ZDELO KOT PRAZNIK

Med spomine, v delavno mladost	121
Makadamske ulice, drago vzdrževanje	123
Komunalno podjetje s 37 delavci	127
Po epidemiji nov vodovod	128
Še javne kopalnice, a že prvi urbanistični načrt	130
Javno kopališče, plavalni bazen in odprti kanalizacijski vodi	131
Ko je Komunalno podjetje preraslo samega sebe	132
Čas za osamosvojitve dejavnosti in obrti	133
Ponovno Komunalni zavod	134
Javni zavod, podjetje, tozd, javno, mešano in spet javno podjetje	135
Je javna Komunala lahko slaba banka?	137

IDRIJČANI BREZ DELA, RUDNIK PA SREDI RADIOAKTIVNIH SANJ

Zaostala Idrija je bila lačna delovnih mest	141
Iskrilo se je pod kolektorji in elektromotorji	143
V RŽS jedrski laboratorij, Idrijo pa na Gore in Dole	147
Zatajeni idrijski uran in ostale posledice na zdravje ljudi in njihovo okolje	149
Okoljski analfabeti in Simplex na radonu, radiju, uranu	155
Razvoj sem poganjal do meja zmoglosti delavcev	156
Kako so Rusi hoteli kupiti milijon prezračevalnih rešetk	157

TOVARNA KOLEKTORJEV, PREDEN SO TI POSTALI KOMUTATORJI

Simplex je botroval obetavni novi tovarni	163
Po smelem uvodu, sem se ustrašil. In razočaral!	165
Namesto novih proizvodov avtoelektrike – kolektorji	166
Odlično delo, pomanjkljivo prebiranje arhiva	172
Vse v Simplexu, zato tudi v Kolektorju, je bilo za politike dvomljivo	175
Vse v Tovarni kolektorjev je dvomljivo!	178
Domnevno partijsko neodgovorni vodje Tovarne kolektorjev	179
Kapo dol Cirilu Lazarju in Tonetu Seljakul!	180
Ko spomin po 40. letih zbledi	184

ČLOVEŠKIM NEUMNOSTIM NI NIKOLI KONCA. MOJIM TUDI NE!

Jasen cilj: s Simplexom naprej. In naprej!	189
Preveč naiven za soočenje z resnico?	194
Z lučjo po delavce in inženirje	199
Po Primorski v Slovenijo in čez	200
Demokratičen piš in moja slepota	201
Bil sem prezaposlen, da bi opazil zanko, s katero so mi stiskali vrat	204
V Idriji obetavno ... na videz!	207
Na fakulteto v Kranj	209
Direktor proti volji vodilnih komunistov	210
Brez plač šele po našem odhodu	216
V IMP Ljubljana so vse vedeli	217

SIMPLEX UGONOBLEN, IMP IDRIJI TOLAŽILNO NAGRADO, IDRIJA V REŠEVANJE RUDNIKA	
Idrijskim politikom kapo dol: laži so padle na plodna tla!	221
Največji maček v Idriji	223
Zakaj je France Popit govoril o idrijski zdravi?	227
Odstavljeni računovodja pojamra, občinski sindikat pa hop!	228
Ping-pong in problem z odbornikom Igorjem Bončino	233
Kazenski pregon začel, komisija pa samo o prazni slami	238
Simplex uničen, idrijski politiki pa v krokodilje solze	240
IMP je Idriji namenil tolažilno nagrado: štiri neobetavne programe	247
Navkljub sedmim milijonom dolarjev ugodne kreditne pomoči je poniknil tudi IMP toz TIO	251
V TIO problem na problem, sozd IMP pa z montažo v skokovito rast	252
V Rudniku, čeprav v resni krizi, so se dramili zelo počasi	260
OBTOŽBA, SODBA, OBSODBA ... IN ŠOK	
Uničenje Simplexa je bilo nujno potrditi s sodno farso	265
So bili politiki pred razkrinkanjem svojega kriminalnega početja?	266
Niti ene laži, ki so jih v glave vbili delavcem, niso uspeli preleti v obtožnico	268
Zaslepljeni so ob Tratnikovi hiši videli celo plavalni bazen	269
Resnica je bila le eno omaro stran	271
Je do Ljubljane 57 ali 58 kilometrov?	276
Simplexu reševala pogodbene roke in dobila leto in štiri mesece kehe	278
Idrijske klekljarice bi dobile kazen nekaj sto let	282
Idrijska zarota?!?	283
ČESAR NISO NAŠLI V SIMPLEXU, SO ISKALI V IDRIJI	
Po naložbeni renesansi je Idrija zastala	287
Krajni odbor v ureditev letnega kopališča na Lajštu	288
Eno čisto resno kaznivo dejanje Mirka Tratnika	289
IMP JE PONIŽAL IDRIJO, POVZDIGNIL PA PONIŽNE POLITIKE	
Ali bi politično bolj vešč Mirko Tratnik katastrofo lahko preprečil?	291
Zakaj je Tratnik ostal med redkimi nerehabilitiranimi v Sloveniji?	296
DELALI SO V SIMPLEXU	
Garali smo in spleтали trdne vezi / Marica Bončina	300
Garali smo in prijateljevali / Ivica Drnovšek	301
Peš na delo v Žiri. Nobenega problema! / Slavko Burnik	303
Simplex je imel odprta vrata za delavce in vajence / Vencelj Tušar	305
V Simplex iz nuje / Franc Jeram	307
Gorenjec, ki ga je Idrija potrebovala / Marjan Strel	309
Prepričali so nas, da je Tratnik nepošten / Ladko Čelik	313
S Kolektorja v Simplex ali iz dežja pod kap / Edi Sedej	315
O Simplexu, IMP Koper in Cevovodu Maribor / Marinka Šega	318
Dela čez ušesa, potem pa popolno razsulo / Silvester Lapajne	322
Bogato ustvarjalno obdobje / Tomaž Japelj	325

PO MRTVOHLADNEM UNIČEVALNEM POHODU NAJSVETLEJŠA SOCIALNA IN PROPADLA GOSPODARSKA ZGODBA

Ildija je čez noč izgubila nekaj sto prebivalcev in preveč znanj	331
Simplex in Rudnik, skoraj sočasna črna zgodba	333
Prekletstvo virov	336
Dr. Alfred Bogomir Kobal o rudniku, kot izrazito negativni zgodbi za ljudi	341
Še en postanek v občini Gorenja vas–Poljane	344
Delo dr. Kobala je nujno nadaljevati	347
Analize točne, a iztrgane iz razvojnega okvira Občine Ildija in Republike Slovenije	348
Sredi šestdesetih let RŽS na vrhuncu, Slovenija v gospodarski krizi; v sedemdesetih letih RŽS na dnu, Slovenija v galopu	352
Slovenija v sedemdesetih letih z družbenim proizvodom ob boku najrazvitejšim državam ..	355
Stanko Mervic v Eti z odličnimi rezultati	359
Rudnik v visoke izgube, Eta v vrtoglavo rast	361
Visoke naložbe in druga pomoč za reševanje socialne varnosti ob pomanjkanju delavcev v občini	363
Kam so poniknila ogromna vlaganja?	368

IDRIJA NI, KOT SE ZDI

Krona ironij, slovesa RŽS ni opazil nihče. Kam je poniknila okoljska renta?	373
Je nasledstvo tudi aroganca?	375

Z MARIJANOM GROFFOM O SIMPLEXU

Marijan Groff	382
---------------------	-----

V KPD DOB IN H KRAVAM NJEGOVEGA KMETIJSKEGA GOSPODARSTVA

Zapor: bolečina in olajšanje sočasno	387
S 450 na 600 litrov mleka dnevno	389
Na Občini Ildija proti moji predčasni izpustitvi	390

V IDRIJI TESNO, A NE TUDI MED BIVŠIMI PARTNERJI PO SLOVENIJI

Brez težav do nove zaposlitve	395
V letu dni od pet do sto delavcev	396
Po Cevovodu nazaj k svojim otrokom. Najprej v Komunalno! Pravzaprav v Zidgrad	399
Odlagališče Raskovec štirikrat dražje kot Kanomlja	401
Za finale norosti še k nasledniku Simplexa – tozd IMP TIO	402
Naposled sem dočakal še en suspenz. Skupaj z Groffom!	406

V ASKEZO, PO SEBE ZA DESETLETJA PRIHODNOSTI

Nastopil je čas za invalidsko upokožitev	407
Ponovno kmečki in gozdarski hlapec	411
Nazaj med knjige, tokrat zdravstvene	412
Vsakemu res le toliko, kot lahko prenese?	414

Mirko Tratnik v zaporniški uniformi pri čiščenju hleva.
Vir: zasebni arhiv Mirka Tratnika, Idrija

Mirko Tratnik

NAMESTO UVODA NEKAM NA SREDINO

Živel in doživel sem (skoraj) vse

Vem, da mora biti 90-letnemu piscu, premišljevalcu svoje in z njo povezane idrijske polpretekle prehojene poti jasno, da imajo zgodbe uvod. Podobno kot ga ima rojstvo v življenju. Moje se je začelo davno! V predpredzadnji državi na idrijskih tleh, v fašistični Italiji. V njej naj bi torej začel to svojo inventuro. A jaz pravzaprav ne delam toliko inventure, kot pospravljam za seboj. Pospravljamo in čistimo v zasmetenih, umazanih okoljih. Zato začenjam tam, kjer so me spotaknili ob kupe pod noge nametanih smeti in me poslali v zapor.

Povedano drugače: politična volja, bržčas stkana iz mogočnega števila zamer, ki so jih do mene gojili Idrijčani na položajih v tedaj vsemogočni zvezi komunistov (dalje ZK) in njej podrejenih organizacijah, ter vsaj toliko politični duh tistega časa, ki so mu idrijski politiki s preredkimi izjemami zvesto služili in me stlačili v kazensko-poboljševalni dom Dob leta 1973. Star sem bil 44 let. Za mano je bilo slabih dvajset let politične, predvsem pa gospodarske poti. Pravzaprav gospodarske kariere in politične antikariere. Postavil sem se lahko z otipljivimi gospodarskimi rezultati. V komunalnem podjetju, ki sem ga sooblikoval iz komunalnega zavoda.

V Simplexu, ki sem ga iz oblikoval iz Komunale in v njem sooblikoval Tovarno kolektorjev. Sočasno sem prelahkotno, pravzaprav neumno prepričan v svoj prav, prezrl velikanska politična nasprotovanja mojemu delu.

Še dandanes od someščanov, ki ne poznajo vseh dejstev o dogajanju v tedanjem času, o pravovernosti idrijskih politikov in še o marsičem, slišim, da svojemu odstrelu, sodnemu procesu in zaporu, ki mu je sledil, politični predznak in zamere pripisujem sam. Je pač tako, da je vsakdo prepričan v svoj prav, ker smo ljudje različni in imamo pestro paleto mnenj o isti stvari. To razumem. Velikanski večini pa seveda ni mar. Tako dolgo sem že na svetu, da to vem. In sprejemam!

Na srečo imam o sodnem procesu arhiv. Kar mi ga je manjkalo, sem ga pridobil s pomočjo prijaznih sodelavcev Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici in idrijskega zgodovinarja Darka Vilerja. Obtožnica nima povsem abecednih značilnosti politične skovanke, je pa neosnovana. Veliko Idrijce je moralo preteči, da se končno zavedam, da sem si zanj v dobršni meri kriv sam. Skoraj v celoti sem prezrl težo političnih discipliniranj, pripomb in pritiskov nase skozi vsa šestdeseta leta. Če pa sem se že spopadel z njimi, sem to storil zaradi krivice, ki sem jo čutil. Verjel sem v svojo gospodarsko pot. Vlogo ZK pa sem razumel diametralno nasprotno z njenim ideološko-dogmatskim uresničevanjem zame obetavnega programa. Odkrito moram priznati, da se svoje drugačnosti tedaj nisem zavedal.

Idrijska politična polena, ki sem jih dobival pod noge, sem odmetaval skozi vsa šestdeseta leta, a jih nisem jemal resno. Ne do te mere, da bi mi kratila spanec ali da bi z njimi kogarkoli seznanjal. Z izjemo najožjih prijateljev. Navsezadnje je bil moj najboljši prijatelj tudi najtesnejši sodelavec, Tomaž Gaberc, ki je bil vedno soobtožen z mano. Na vsako politično kazen takratnega občinskega komiteja ZK (OK ZK), sem se pritožil na pristojna mesta. Član ZK sem bil namreč iz prepričanja v njen program in smer.

Da je bila tožba proti meni politični konstrukt, so mi priznali le redki. Kar je neznatna uteha za čas, ki sem ga preživel za rešetkami oziroma na kravji farmi. Opravičila za uničeno življenje nisem dobil nikoli.

V času večmesečnega sojenja sem bil trdno prepričan, da bom dosegel pravico. Še ko je sodnik ob koncu procesa in desetin ur pričanj Idrijčanov – celo sam sem dobil priložnost, da sem se štiri ure branil – iz predala potegnil vnaprej napisano sodbo, sem bil povsem miren. Kljub temu, da mi je moj odvetnik Matjanko Dolenc tedaj rekel: »Tratnik, zaman ste me plačevali. To je politični proces,« mu nisem verjel.

Zavedam se nevarnosti osebne rekonstrukcije dogodkov, ki jih v vseživljenjskem čiščenju prepletam z biografijo. Živim dolgo. Doživel sem skoraj vse. Zavedam se pasti subjektivnih ocen dogajanja in praznin v spominu. Zato sem si pomagal s številnimi arhivskimi viri. Moram zapisati, da se podatki – število prebivalcev, prihodki podjetij, rast občine ... skratka vsi številčni prikazi razmer – med seboj

razlikujejo. Razlikujejo se, kakopak, tudi pričevanja vse redkejših prič odmaknjenega časa.

Čiščenje torej začnjam nekje na sredini svoje življenjske poti. V času, ko je Idrija krvavo potrebovala vsako delovno mesto, a se je sočasno z neznosno lahkoto odrekala stotinam delovnih mest. V spreigi s spretnimi državnimi politično-gospodarskimi mešetarji. Ob poveljevanju Rudnika živega srebra (v nadaljevanju Rudnik ali RŽS), ki je bilo v dobršni meri sicer upravičeno, a v vsaj enaki meri tudi neupravičeno. Simplexu se je Idrija odrekla po usklajeni politični akciji občinskega komiteja ZK, sindikalne organizacije in skupščine občine. S ponižnim streženjem politično-gospodarskim interesom, ki so jih skovali v prestolni Ljubljani.

Prekletstvo zamolčane resnice

Simplex je bil v šestdesetih letih minulega stoletja najhitreje, v začetku sedemdesetih let pa vzporedno z Eto drugo najhitreje rastoče podjetje v občini Idrija. Po političnem uničenju na horuk, odstopu vodilne ekipe in solidarnem odhodu inženirjev se je tako rekoč čez noč razpolovilo, v nadaljevanju pa je kot IMP TIO hiral, se tu in tam vzpelo in spet hiral. Ker je v Idriji od nekdaj tako, da ljudje o vsem in vseh (skoraj) vse vemo, sem še nedavno slišal, da smo morali oditi zaradi visokih izgub in kriminala, v katerega smo porinili podjetje. Da smo ga vodilni ugonobili. V resnici Simplex nikoli ni posloval z izgubo. Trdno verjamem, da bi navkljub občasni nelikvidnosti brez politične gonje lahko zrasel ob bok poznejšemu prevzemniku Industrijskemu montažnemu podjetju Ljubljana - IMP. Bili smo četrto največje montažno podjetje v Sloveniji in boleč trn v peti ...

Težko razumem, zakaj ljudi resnica nikoli ni zanimala. Če že ima vsak svojo resnico, bi pričakoval vsaj nekoliko resnejšo oceno posledic. Torej oceno tega, kar je pogrom nad Simplexom pomenil za občino oziroma njene ljudi. Simplex sem leta 1958 oblikoval kot nadaljevanje Komunalnega podjetja, ko so njegove obrti prerasle osnovni namen komunalne dejavnosti. To se je dogajalo v času, ko nam je redkim posameznikom – najprej celo strokovnjakom Rudnika, predvsem pa tedanjemu županu Ladu Božiču – postalo jasno, da se RŽS čas izteka. Da bo Idrija potrebovala nova podjetja. Delovna mesta so bila v občini ob sicer več kot 1.200 delavcih v Rudniku na voljo komaj četrtini aktivnega prebivalstva.

Celo najmodrejši smo imeli z razmišljanji o zatonu rudnika večletno, vsaj desetletno zamudo. Rudniški inženirji, seveda tisti, ki so si to upali, so opozarjali, da prav veliko zalog še ekonomično bogate rude v rudniku ni več. Razmišljati o koncu rudnika je bilo tedaj v občini bogokletno. Zares v prihodnost obrnjena je dobro desetletje prej

MIZARNICA N.O.O.			
BILANCA 30.6.1946.			
A K T I V A		P A S I V A	
I. Gotovina 30.6.1946.	7.843.--	I. Okrajna Posojilnica	886.237.--
II. Zgradbe:	144.876.--	II. Mestni N.O.O. - odtsek za finance	209.634.--
1. Sušilnica	60.000.--	III. Uprava dijaškega doma	100.000.--
2. Lesena tupača na Prejnuti	35.065.--	IV. Dobavitelji	281.759.--
3. Investicija na Prejnuti	49.791.--	V. Ne plačane rezde za mesec junij	87.180.--
III. Inventar:	21.641.--	VI. Upniki	5.500.--
IV. Orodje:	47.201.--	VII. Socialni prispevki	32.100.--
V. Zaloge:	521.930.--	VIII. Prehodnji računi	70.000.--
1. Jelovina 75 m3 à Lir 4.000	304.000.--	1. Najemna stroje	30.000.--
2. Bukovina 17 m3 à Lir 3.000	51.000.--	2. Najemna prostora	10.000.--
3. Misarske plošče	80.000.--	3. Električna energija in razsvet.	30.000.--
4. Vezane plošče	24.000.--	IX. Neplačane take	27.620.--
5. Trami 6 m3 à Lir 1.500.--	9.000.--	X. Kapitalizirane obresti	25.000.--
6. Pomočni material	73.930.--	XI. Čista imovina	292.260.--
VI. Dolžniki:	1.088.435.--		
VII. Neizgotovljeno delo:	105.354.--		
S k u p a j Lir 2.017.280.--		S k u p a j Lir 2.017.280.--	

Uvodno poročilo
Narodnoosvobodilnega
odbora o vlaganjih med
pripravami na izgradnjo
Mizarnice, ki jo je pri njem
izgovoril Idrjčan –
Milovan Lipušček.
Zapisniki sej MNOO 1946,
Mizarnica N. O. O.
Vir: SI_ZAL_IDR_135, Mestni
ljudski odbor Idrija, t. e. 38, a.
e. 67

Mizarnico so ob skromni mehanizaciji gradili prostovoljci
Vir: Marjan Beričič, Horuk v nove čase, Založba Bogataj 2015

Na nekdanjem nogometnem igrišču ob današnji
Vojkovi ulici med cesto in Idrijo so začeli gradi-
ti tovarniške hale za mizarnico »22. julij«
Vir: Marjan Beričič, Horuk v nove čase, Založba
Bogataj 2015

razmišljala le ožja skupina vizionarjev z Idriječanom Milovanom Lipuščkom na čelu. Prav zaradi zavedanja, da se bo rudniku slej ko prej iztekel čas, je Lipušček predlagal izgradnjo lesarske, mizarske tovarne. Kakopak tudi vedoč, da Idrija leži sredi gozdov in bi predelava lesa namesto dotlej prevladujoče prodaje hlodov, navrgla več. Po neprešteti težavah so na Prejnuti nad tedanjim nogometnim stadionom 22. julija leta 1946 za to tovarno lopate zakopali v okviru Obnovitvene zadruga. Torej prostovoljno in s pomočjo vojakov, ki so bili v tistem času še v Idriji. Nismo še sodili v Jugoslavijo, pač pa v cono B, v Julijsko Krajino. Tovarna, sploh prva izven RŽS, je pozneje dobila ime prav po prvem dnevu zakopanih lopat, 22. juliju. Ker gre za začetke sodobnega idrijskega gospodarstva, bi Milovanov sin, novinar in pisec več zgodovinskih knjig, Uroš Lipušček, na osnovi očetovih spominov in morebitnih dokumentov Idriječanom lahko napisal kaj več o rojevanju podjetja. Milovan ga je tudi povedel. Predvsem pa bi bilo zanimivo slišati o pogledih na povojni gospodarski razvoj Idrije in zamolčanih krivicah, ki jih je skusil tudi Milovan.

Iz Obnovitvene zadruga je zrastle podjetje Zidgrad. Montažno podjetje Simplex pa sem za Tovarno 22. julij in Zidgradom osnoval kot tretje povojno podjetje izven RŽS. Zahajali smo v velike težave in se soočali z ogromnim pomanjkanjem usposobljenih delavcev, a smo hitro rasli in z rastjo produktivnosti stiske uspešno premoščali. Vendar pa je bil Simplex tudi prvo podjetje, ki je bilo v občini Idrija uničeno namerno. Ko so ga shirali do onemoglosti in se politično zaletavali v imenovanja neveščih direktorjev, niso zmogli potegniti voza iz blata, v katerega so ga pogreznili. Leto in nekaj mesecev pozneje se je kot rešitelj pojavil IMP.

Mirko Tratnik, tretji z desne, je po petdesetih letih obiskal upravno zgradbo nekdanjega Simplexa in novim lastnikom zaželel uspešno poslovno pot ter ohranjanje industrijske tradicije v poslovni coni Simplex. Vir: Založba Bogataj 2019

Pa je bil res rešitelj? O tem v nadaljevanju ... Žalostno dejstvo je, da ne o Simplexu ne o IMP TIO – Tovarni inštalacijske opreme - že dolgo ni ne duha ne sluha. Stavbi na Prejnuti, za katere smo se odpovedovali vsi Simplexovi delavci in jih vestno vzdrževali, sta minulo desetletje žalostno propadali. Leta 2018 sta dodobra uničeni dobili nova lastnika v dveh zasebnih idrijskih družbah. Pridružujejo se jima nove. Vesel bom, če bosta ponovno polnokrvno zaživele. Sedaj v njej že deluje več manjših zasebnih družb. Seveda bo vanju nujno vložiti kupe denarja. Zaradi propada in seveda tudi zato, ker sta zgrajeni na debelem nasutju nevarnih odpadkov po žganju rude.

Vprašanja moram imeti rad, čeprav že desetletja ne pričakujem odgovorov. Namreč, zakaj sem sam oziroma je Simplex vseskozi dobival velike skladownice polen pod noge? Desetletja dolgo sem živel v prepričanju, da so me skupaj z vodilnim sodelavcem Tomažem Gabercem poslali v zapor, ker s Simplexom nisva bila dovolj čvrsta na revolucionarni, temveč za tisti čas na pretirano liberalno tržni poti. Po čiščenju smeti je dejansko vprašanje drugačno. Namreč, ali je bil trn v peti in zato uničenju namenjen Simplex, jaz in Gaberc pa goli sredstvi za doseg cilja? Jasno je, da je bilo uničenje Simplexa nepotrebno in da so zamolčani razlogi zanj v občini Idrija rojevali nove in nove razvojne nesmisle. Ker zamolčana dejstva ne omogočajo učenja in odpravljanja napak, sem bil v prekletstvo zamolčanega dolga desetletja ujet tudi sam.

Vsaka krivica zažre globoko rano. Neznanje ali vsaj nepoznavanje vzrokov zanjo pa še globljo in bolj bolečo. Čeprav se je moja celila desetletja, vem, da nisem zakrivil nič slabega. Prav tako ne moji bližnji sodelavci. Imeli smo le velikansko željo po hitrem napredku tovarne in Idrije. Zaradi prehitre rasti smo bredli tudi v težave, na primer likvidnostne, ki pa smo jih obvladovali. Vem, da je čas za mojo rehabilitacijo in rehabilitacijo mojih sodelavcev odtekel. Ta se mi je zdela logična v osemdesetih letih, ko so naposled rehabilitirali dobršen del žrtev partijskih norij in njenih klenih revolucionarnih vojščakov v Sloveniji. Davno sem se sprijaznil s tem, da so me onemogočili v letih, ko bi lahko še veliko naredil. Nikoli ne bom vedel, koliko, kakor tega nikoli ne bo vedela niti Idrija. Zanj, ki je tedaj gospodarsko in tudi sicer dodobra zaostajala za svojim regijskim okoljem in širšo domovino, je ta čas pomenil trd pristanek v ideološko slepem političnem vsakdanu. Ko je proti meni in mojemu najtesnejšemu sodelavcu, pomočniku direktorja Simplexa Tomažu Gabercu tekla trda politična gonja, je ta potekala tudi proti ustanovitelju Psihiatrične bolnišnice leta 1957, dr. Milanu Miklavčiču. Sredi šestdesetih let so se z nekoliko lažjimi topovi idrijski politiki spravili na svojo lastno, občinsko Tovarno kolektorjev in nekaj mesecev prej na Eto v Cerknem. To so bila za Slovenijo prelomna leta. Nikoli ne bomo dobili odgovorov, kako bi se nacionalna in idrijska pot obrnili in zelo verjetno laгодneje vzpenjali v prid njenim državljanom in občanom, če se prelom z liberalnejšimi pogledi na slovenski razvoj in polom s povratkom na trdo partijstvo ZK ne bi zgodil. Če zaspana vodstva RŽS ne bi lagodno slonela na utečenem delu rudarjev in dela strokovnjakov, od rudarskih